

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Komisija za lokalno samoupravo in regionalni razvoj
Interesna skupina lokalnih interesov

8

Številka: 008-01-14/2020/61
Ljubljana, 10. 11. 2020

Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in Interesna skupina sta, na podlagi 16., 20. in 29. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09, 101/10, 6/14, 26/15, 55/20 in 123/50), oblikovali naslednje

P O R O Č I L O **k zaključkom posveta**

Večletni finančni okvir 2021–2027 in razvoj kohezijske regije Zahodna Slovenija

Komisija Državnega sveta za lokalno samoupravo in regionalni razvoj ter Interesna skupina lokalnih interesov sta se na skupni seji 9. 11. 2020 seznanili z zaključki posveta z naslovom *Večletni finančni okvir 2021–2027 in razvoj kohezijske regije Zahodna Slovenija*, ki ga je Državni svet organiziral 18. 9. 2020.

Komisija in interesna skupina predlagata v seznanitev Državnemu svetu zaključke posveta z naslednjo vsebino:

Državni svet Republike Slovenije je 18. septembra 2020 organiziral posvet z naslovom *Večletni finančni okvir 2021–2027 in razvoj kohezijske regije Zahodna Slovenija*.

Po dolgotrajnih pogajanjih in sprejetih kompromisih je bil letos 21. julija na ravni EU dosežen dogovor o večletnem finančnem okviru 2021–2027, ki ga spremlja instrument za okrevanje EU. Z vidika financiranja ključnih prioritet, kar kohezijska politika je, je dogovor dober in pomemben za prihodnji razvoj Slovenije. Dejstvo je, da je v zadnjem desetletju naša država velik del svoje razvojne politike financirala prek kohezijske politike, zato je razvoj slovenskih regij večinoma ali izključno temeljil na razpoložljivih sredstvih Evropske kohezijske politike. Ob ohranitvi nominalno primerljivega obsega teh sredstev iz obdobja aktualne finančne perspektive in pridobljenih dodatnih 350 milijonih evrov za kohezijsko regijo Zahodna Slovenija pa bo slednja zaradi večje razvitosti v novem programskem obdobju 2021–2027 upravičena do manj razpoložljivih sredstev kot v preteklem obdobju. Ker statistika ne odraža dejanskih razmer in potreb na terenu, je Razvojni svet kohezijske regije Zahodna Slovenija na odločevalce in javnost naslovil vprašanje, ali se Zahodni Sloveniji po letu 2020 obeta otežen razvoj. Državni svet je zato organiziral posvet z namenom, da bi v sodelovanju s ključnimi odločevalci poiskali odgovore na izzive, ki jih

prinaša dogovor o večletnem finančnem okviru 2021–2027 in o razpoložljivih sredstvih Evropske kohezijske politike po letu 2020.

I)

Posvet sta povezovala predsednik Komisije za lokalno samoupravo in regionalni razvoj in župan občine Ivančna Gorica Dušan Strnad in državni svetnik Tomaž Horvat.

II)

Predsednik Državnega sveta Alojz Kovšca je v uvodnem nagovoru izpostavil vlogo kohezijske politike pri kreiranju prihodnjega razvoja Slovenije in optimistično ocenil dialog med državo, lokalnimi skupnostmi in gospodarstvom. Ob pričakovanju, da se natančno identificirajo ključne prepreke in problemi pri izvajanju kohezijske politike, je v povezavi z nizko finančno absorpcijsko sposobnostjo občin in posledičnim pomanjkanjem zadostnih lastnih sredstev za sofinanciranje večjih in zahtevnejših projektov naslovil vprašanje ustanovitve pokrajin. Slednje bi namreč lahko finančno razbremenile občine, ki bi lahko več svojega časa in sredstev posvetile lokalnim nalogam, obenem pa bi lahko celovito prispevale k izboljšanju absorpcijske sposobnosti Slovenije pri črpanju evropskih kohezijskih sredstev. Z medsebojnim sodelovanjem pokrajin bi se lahko financirali veliki oziroma največji projekti, ki bi presegali posamezno pokrajino. Ocenil je, da bi morala država v prihajajočem programskem obdobju 2021–2027 v sodelovanju z občinami opraviti natančno analizo potreb v posameznih pokrajinah, saj občine najbolj poznajo lokalno problematiko.

III)

Predsednik Vlade Republike Slovenije Janez Janša je uvodoma izpostavil uspešnost julijskega vrha Evropskega sveta, na katerem je bil dogovorjen doslej najobsežnejši evropski proračun za prihodnje sedemletno obdobje, ki obsega večletni finančni okvir in sklad za okrevanje in odpornost. Pri tem je opozoril, da zaradi negotovosti glede pandemije še ne vemo, kolikšen del teh sredstev bo dejansko potrebnih za okrevanje po epidemiji oz. pandemiji in koliko za razvoj in odpornost. V svojem nagovoru je naslovil tudi vprašanje posledic prvega vala epidemije, ki je bil nakazan z napovedjo padca letošnjega BDP, ki je sicer malenkost pod evropskim povprečjem, ampak še vedno velik. Spomnil je tudi na njegova prejšnja opozorila glede posledic drugega vala epidemije na javno življenje in gospodarstvo. Poudaril je, da Evropa žal ni bila sposobna enotnega pristopa pri vzpostavljanju elektronske aplikacije zaradi številnih pravnih formalnih okvirov o varovanju osebnih podatkov. Ker mora država vsakodnevno spremljati nastalo situacijo in sprejemati ukrepe s ciljem preprečevanja širjenja koronavirusa, zmanjkuje časa za reševanje razvojnih problemov. Prav zaradi take situacije je danes težko napovedati, kolikšen del evropskih sredstev bomo lahko namenili za investiranje.

Kot je poudaril, je bila v preteklosti Slovenija zaradi evropske kohezijske politike na silo razdeljena na kohezijski regiji kot statistični tvorbi, da bi dosegli boljši izplen evropskih kohezijskih sredstev. V zvezi z odsotnostjo pokrajin je poudaril, da je bil večji del pokrajinske zakonodaje sprejet že leta 2008, vendar zakon za ustanovitev pokrajin zahteva dvotretjinsko podporo v Državnem zboru. Dvomi, da sedanja sestava Državnega zbora omogoča realizacijo tega projekta, vendar to ne pomeni, da se priprave ne morejo izvajati že zdaj. Opozoril je, da je v preteklosti obstajala možnost reorganizacije delitve

Slovenije za potrebe evropske kohezijske politike. Ljubljano oz. osrednji nadpovprečno razviti del Slovenije bi lahko opredelili kot posebno regijo, ostali del Slovenije pa, glede na statistične podatke, kot manj razvito območje. Če bi ta korak v preteklosti že naredili, se danes s problemom neskladnosti statističnih podatkov o razvitosti z dejanskimi razmerami v Zahodni kohezijski regiji ne bi soočali oz. bi bil problem bistveno manjši in bi ga lažje reševali. Kljub temu bo Vlada reševala težave v okviru danih možnosti. Z namenom izenačitve položaja z vidika črpanja evropskih sredstev vseh manj razvitih delov Slovenije, ne glede na to, v kateri kohezijski regiji ležijo, bo Vlada prispevala ustrezen delež nacionalne ovojnice. Za območja iz kohezijske regije Zahodna Slovenija bo zagotovila toliko sredstev, da bodo dosegla stopnjo sofinanciranja 85 %, kot velja za kohezijsko regijo Vzhodna Slovenija. Poleg izpogajanih dodatnih 350 mio evrov sredstev evropske kohezijske politike za Zahodno kohezijsko regijo in omenjenega nacionalnega sofinanciranja pa so z vidika izenačitve in pravičnega pristopa do enako razvitih območij v obeh kohezijskih regijah pomembna tudi sredstva sklada za okrevanje in odpornost. Pri tem bodo ta sredstva na voljo v prvih letih, zato je zelo pomembno, da so programi (čim prej) pripravljeni, ker sicer tega vira ne bo možno uporabiti.

Predsednik Vlade je ob koncu poudaril, da v okviru dveh vladnih delovnih skupin potekajo aktivnosti za odpravo birokratskih ovir na različnih področjih. Ključno pri debirokratizaciji je sprememba miselnosti vseh deležnikov na nacionalni ravni, ki morajo proaktivno delovati in nuditi vso potrebno in hitro pomoč izvajalcem evropske kohezijske politike na nižjih ravneh, da bodo projekti pripravljene v skladu s pravili, ne pa oteževati postopke in zgolj iskati napake. Vzpostavitev takega okvira miselnosti pa zahteva tudi sodelovanje lokalne in regionalne ravni v smislu aktivnega odzivanja in opozarjanja na težave, pri čemer se je treba tudi zavedati, da osnovni pravni okvir določa evropska zakonodaja, ki jo je treba spoštovati. Zaključil je z mislijo, da lahko razpoložljiva evropska sredstva počrpano in predvsem pametno investiramo le, če bomo sodelovali in delovali v dobrobit vseh.

Minister brez resorja, pristojen za evropsko kohezijsko politiko in razvoj, Zvonko Černač, je uvodoma izpostavil nezavidljivo stanje črpanja sredstev v okviru aktualne finančne perspektive, ko moramo počrpati še okoli 60 % razpoložljivih sredstev. Medtem ko težav pri sprejemanju odločitev o podpori ni, so ključne težave pri izvajanju projektov, zaradi česar nas v prihodnjih treh letih čaka še veliko dela. Na podlagi pregleda stanja bo verjetno treba nekatere projekte prenesti v naslednje programsko obdobje. Na področju čezmejnih programov z vsemi štirimi sosednjimi državami (Italija, Avstrija, Madžarska in Hrvaška) je stanje bistveno boljše in črpanje bolj ugodno. Kot je opozoril, velik del težav izvira iz začetnega obdobja, saj v prvih dveh letih ni bilo počrpanih nič sredstev in se je šele postopno v kasnejših letih črpanje pospeševalo. Taka situacija se v prihajajočem programskem obdobju ne sme ponoviti in je zato nujno, da 2022 zagotovimo enakomerno črpanje evropskih sredstev v celotnem programskem obdobju. V ta namen je izpostavil potrebo po poenostavitvah pri izvajanju, kar velja tudi za dogovore za razvoj regij.

Slovenija ima do leta 2030 na voljo več kot 12 milijard evrov, kar vključuje tudi sredstva veljavne finančne perspektive, ki jih še nismo počrpani. Ključno je zagotoviti črpanje sredstev v okviru zadane časovnice in jih nameniti za prave projekte. Projekcija dinamike sredstev po programih oz. ukrepih, ki se bo še prilagajala rezultatom evaluacije predlaganih projektov in programov po ministrstvih, nakazuje približno enakomerno porabo sredstev v višini od 700 milijonov do 1,1 milijarde evrov na leto. Prvi predlogi ministrstev in občin izkazujejo skupaj za približno 22 milijard evrov razvojnih potreb, ki se

bodo v nadaljevanju preverjale z vidika možnega vključevanja v posamezne sheme financiranja. Pri oblikovanju načrta za okrevanje in odpornost bo treba upoštevati pogoje za koriščenje sredstev Sklada za okrevanje in odpornost, med drugim zahteve po izvajanju ukrepov za zeleni in digitalni prehod. Prepričan je, da je Slovenija že doslej sledila tovrstnim zahtevam, vendar jih pristojni nacionalni uradniki niso znali na ustrezen način predstaviti uradnikom Evropske komisije. Npr. zeleni prehod pomeni tudi izgradnjo kanalizacijskega omrežja, saj na nekem območju ne moremo zagotavljati varstva rek ali habitatov, če na takem območju istočasno ne preprečimo izlivanja odpadkov. Z uradniki Evropske komisije bo nujno voditi komunikacijo na način, da bodo prepoznali, kaj je za Slovenijo v okviru programov podpore zelenemu, digitalnemu in pametnemu preboju pomembno v prihodnjem desetletnem obdobju.

Zaključek pogajanj o naslednjem finančnem programskem obdobju je za Slovenijo ugodnejši od začetnih predvidevanj, saj prinaša 350 mio evrov dodatnih sredstev za podporo Zahodni kohezijski regiji in 82 mio evrov za podporo ukrepom na področju skupne kmetijske politike. To pomeni, da ima Slovenija v grobem v naslednjem sedemletnem obdobju na voljo približno enak finančni okvir kot v iztekajoči finančni perspektivi. Dosedanja pogajanja o večletnem finančnem okviru 2021–2027 (brez skupne kmetijske politike) pomenijo, da bo Slovenija kot celota upravičena do sredstev Kohezijskega sklada v višini 831 mio evrov (financira do 85 % upravičenih stroškov), do sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj (ESRR) in Evropskega socialnega sklada (ESS) pa bo Zahodna kohezijska regija upravičena do 514 mio evrov (financiranje do 40 % upravičenih stroškov) in Vzhodna kohezijska regija do 1.498 mio evrov (financiranje do 85 % upravičenih stroškov).

V luči formalne vsebinske podpore procesu prihodnje regionalizacije Slovenije se načrtuje okrepitev posameznih področij na NUTS 2 in NUTS 3 ravni. Ob predvidenih treh operativnih programih – za Zahodno kohezijsko regijo, za Vzhodno kohezijsko regijo in za Kohezijski sklad za celotno državo – se želi poudariti NUTS 3 raven v smislu prenosa več odločanja na raven razvojnih regij. Poudaril je pomembnost izenačenja položaja manj razvitih območij Zahodne kohezijske regije (ki je po splošnih kazalcih bistveno bolj razvita in zaradi tega upravičena do manjšega deleža financiranja iz evropskih skladov) z manj razvitimi območji Vzhodne kohezijske regije prek krepitev nacionalne ovojnice, da bo delež sredstev za tovrstna območja enak. Dodatna sredstva predstavljajo sredstva v okviru novega mehanizma »Just Transition Fund« oz. Sklada za pravični prehod, ki bodo po dodatnih usklajevanjih na ravni EU namenjena tudi za t. i. opuščena industrijska območja. Zato ta sklad predstavlja možnost dodatnih 100–150 mio evrov, in sicer tudi v Zahodni kohezijski regiji za Posočje in zgornji del Gorenjske.

Kot je poudaril, bodo vsi ukrepi in prihodnje odločitve usmerjene tako v izboljšanje absorpcijske sposobnosti za črpanje evropskih sredstev na ravni celotne države kot v zagotovitev enakih izhodiščnih možnosti območij Zahodne kohezijske regije, ki jim v okviru splošnih usmeritev in pravil EU pripada manjši delež sredstev. Ob koncu je izpostavil, da je treba na evropska sredstva gledati z vidika »enega evra navzgor«, saj le tak način razmišljanja omogoča preudarno načrtovanje, gospodarno porabo ter učinkovito upravljanje s temi sredstvi. Le na ta način lahko zagotovimo izboljšanje zdravstvenega sistema, domske oskrbe, dvig kakovosti bivanja ljudi, izvajanje okoljskih in drugih projektov, ki jih potrebujejo Slovenija in njeni prebivalci.

Državni sekretar na Ministrstvu za finance mag. Peter Ješovnik je predstavil Sklad za okrevanje in odpornost s približno 5 milijardami evrov nepovratnih sredstev in posojil za finančno podporo javnih naložb in reform, s katerimi bodo države članice na dolgi rok odpornejše in bolj pripravljene na prihodnost. Posojila bodo dopolnjevala nepovratno podporo in bodo na voljo za dodatne reforme in naložbe. Države članice morajo pripraviti nacionalne načrte reform in investicij, v katerih bodo začrtale program za naslednja štiri leta. Načrt mora vsebovati pakete strukturnih reform in investicij po posameznih področjih. Odločanje o načrtih bo potekalo v okviru semestra EU. Ena od zahtev je, da morajo biti sredstva vezana do 2023, kar je kratko obdobje, projekti pa morajo biti izvedeni do 2026. Sredstva ne bodo izplačana po metodi kohezijske politike, ampak po tranšah glede na izvedbo mejnikov in ciljev.

Ključne zahteve nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost so krepitev potenciala rasti ter gospodarske in socialne odpornosti, močan odziv na krizo, izvajanje ukrepov, ki so povezani z zelenim in digitalnim prehodom. Vsaka naložba in reforma mora vsebovati oceno skupnih stroškov, ustrezne mejnike in cilje ter okvirni časovni raspored izvajanja reform in naložb. Prav tako bo moral načrt slediti strateškim usmeritvam Evropske unije in nacionalnim strateškim dokumentom, paket reform in investicij pa bo moral odgovarjati tudi na specifična priporočila Evropske unije. Kot je pojasnil, trenutno poteka aktivna komunikacija z Evropsko komisijo in se pripravlja načrt v okviru dveh delovnih skupin, eno vodi predsednik Vlade, drugo pa državni sekretarji. Države članice lahko predložijo nacionalne načrte že od 15. oktobra 2020 naprej, skrajni rok za oddajo pa je 30. april 2021.

Evropska komisija je pripravila navodila za pripravo nacionalnih načrtov za okrevanje in odpornost, v katerih je reforma definirana kot postopek spreminjanja in izboljšanja s pomembnimi dolgotrajnimi učinki na delovanje trga, politike ali institucije, naložba pa kot izdatek ali projekt v okviru predloga reforme, ki naj bi prinesel koristne rezultate za družbo, gospodarstvo in okolje. Reforme in naložbe morajo biti podkrepljene s cilji in mejniki. Evropska komisija je pripravila sedem priporočil glede naložb: pogon (pospešitev razvoja in uporabe obnovljivih virov), obnova (izboljšanje energetske učinkovitosti javnih in zasebnih stavb), polnjenje in oskrba z gorivom (promocija čistih tehnologij za pospešitev uporabe trajnostnega, dostopnega in pametnega prevoza, polnilnih postaj ter razširitve javnega prevoza), povezave (hitro uvajanje hitrih štiripasovnih storitev v vse regije in gospodarstva, vključno z optičnimi omrežji in omrežji 5G), modernizacija (digitalizacija javne uprave in storitev, vključno s sodniki in zdravstvenimi sistemi), povečanje (povečanje evropskih industrijskih podatkovnih oblakov in razvoj najmočnejših, najsodobnejših in trajnostnih procesorjev) in usposobljenost in spretnosti (prilagajanje izobraževalnih sistemov za podporo digitalnim veščinam in izobraževalnemu in poklicnemu usposabljanju za vse starosti).

Kakšni izzivi čakajo Slovenijo? Kot je poudaril, bo bistveno zagotoviti družbeni konsenz glede nujnosti reform, saj so pogoj za črpanje iz novega mehanizma. Pomembno bo ločiti kratkoročen odziv od delovanja nove finančne perspektive in sredstev za okrevanje. Medtem ko se v Sloveniji soočamo z dilemo, ali drobiti projekte ali izvajati velike strateške projekte, se je treba zavedati, da je ta instrument bolj naklonjen velikim strateškim projektom. Potreben bo tudi miselni preskok iz nepovratnih sredstev na t. i. logiko enega evra oz. logiko »return on investment«. Za Ministrstvo za finance predstavlja velik izziv

tudi zagotavljanje likvidnosti, kar pomeni, da bo treba zagotoviti dobro načrtovanje in koordiniranje zagotavljanja sredstev. Prav tako so še odprta vprašanja mejnikov in ciljev.

V. d. generalnega direktorja Direktorata za regionalni razvoj na Ministrstvu za gospodarski razvoj in tehnologijo mag. Grega Kordež je izpostavil razvojno heterogenost Slovenije in njenih regij, ki zahteva prilagajanje razvojnih politik dejanskim potrebam ljudi, kar je bistvo same regionalne politike. Zavedati se je treba, da razlike naraščajo z nižanjem teritorialne ravni, kar pomeni, da so razvojne razlike med razvojnimi regijami večje kot med kohezijskima regijama, še večje pa so razlike med občinami. V obeh kohezijskih regijah so tako manj in bolj razvita območja. Če je bil primarni namen ustanovitve kohezijskih regij evropsko monetarni, so razvojne regije po Zakonu o spodbujanju skladnega regionalnega razvoja temeljne funkcionalne teritorialne enote za načrtovanje regionalne politike in izvajanje nalog regionalnega razvoja. Ukrepi spodbujanja skladnega regionalnega razvoja sledijo osrednjemu razvojnemu cilju države: zagotoviti kakovostno življenje vseh prebivalcev v vseh slovenskih regijah. V ta namen bodo tudi v prihodnje imeli prioriteto teritorialni mehanizmi, s katerimi se enotno naslavlja razvojne potrebe v vseh razvojnih regijah.

V aktualnem programskem obdobju so bile pridobljene dragocene izkušnje pri uporabi novega instrumenta regionalne politike - dogovor za razvoj regij. Danes je instrument dobro poznan in trdno vpet v načrtovalske in odločevalske procese na različnih teritorialnih ravneh. Izkazal se je za trden most sodelovanja med nacionalno in lokalno ravni. Ta instrument je zelo uspešen na prednostni naložbi 3.1 (spodbujanje podjetništva), saj je bilo izdanih že okoli 60 % odločitev o podpori. Predstavlja dobro osnovo, ki pa jo je treba izboljšati, predvsem kar se tiče birokratskih ovir, ki so še posebej velike v okviru Ministrstva za okolje in prostor ter Ministrstva za infrastrukturo.

V zadnjih dveh programskih obdobjih se je izvajanje regionalne politike financiralo izključno s sredstvi evropske kohezijske politike, ki pa se dolgoročno postopoma zmanjšujejo. Hkrati se je iz nabora projektnih predlogov, ki so ga avgusta zbrale regije, izkazalo, da je potreb bistveno več od razpoložljivih razvojnih sredstev. Izkazalo se je tudi, da se prav vse razvojne regije, tudi iz Zahodne kohezijske regije, še vedno soočajo z velikimi potrebami po izgradnji osnovne okoljske, prometne in družbene infrastrukture. Kot je izpostavil, se na Direktoratu za regionalni razvoj zavedajo, da naslanjanje regionalne politike skoraj izključno na evropskih sredstvih dolgoročno ni vzdržno in bo zato treba poiskati druge rešitve. Še naprej si bodo prizadevali za enotno in močno regionalno politiko, ki naslavlja vse razvojne regije, in da bo glas regij in njihovih občin slišan pri vseh ključnih razvojnih izzivih.

IV)

Predstavniki kohezijske regije Zahodna Slovenija - *predsednica Razvojnega sveta kohezijske regije Zahodna Slovenija mag. Lilijana Madjar, predsednik Sveta Severno Primorske (Goriške razvojne) regije Tadej Beočanin, predsednik Sveta regije Istra-Brkini-Kras mag. Danilo Markočič, predsednik Sveta Gorenjske regije Matjaž Rakovec in namestnik predsednika Sveta Ljubljanske urbane regije Metod Ropret* - so predstavili potrebe in prioritete razvojnih regij Zahodne kohezijske regije ter njihov pogled na izzive v luči večletnega finančnega okvira 2021–2027. Na podlagi izkušenj iz dosedanjega izvajanja evropske kohezijske politike in razvojnih potreb so naslovili odprta vprašanja in

podali predloge, opozorila in mnenja, ki naj jih odločevalci na državni ravni v največji možni meri upoštevajo v okviru priprav na evropsko kohezijsko politiko v programskem obdobju 2021–2027.

V Zahodni kohezijski regiji je bil pripravljen predlog 1.319 projektov v vrednosti 5,9 milijarde evrov, ki izkazujejo njene ključne razvojne potrebe na naslednjih področjih: okoljska infrastruktura (zbiranje in čiščenje odpadnih voda pod 2.000 PE, vodooskrba), železniška infrastruktura in trajnostna mobilnost (ljubljsko železniško vozlišče, posodobitev in nadgradnja različnih povezav), storitve splošnega družbenega pomena na demografsko ogroženih področjih (socialne storitve, zdravstvene storitve, prilagoditve trgu dela), prehod v nizkoogljično krožno gospodarstvo, protipotresna sanacija objektov in protipoplavni ukrepi, zagotovitev javnih najemnih stanovanj s sočasno zagotovitvijo ustrezne družbene infrastrukture (šole, vrtci, športna infrastruktura, regijske bolnišnice, kulturni domovi, domovi za ostarele), energetska sanacija objektov, kultura in turizem (med bolj prizadetimi panogami zaradi epidemije Covid-19).

V razpravi so mnenja, predloge in opozorila podali tudi *župan občine Dobrepolje Igor Ahačevčič, župan občine Velike Lašče dr. Tadej Malovrh, župan občine Radovljica Ciril Globočnik, župan občine Vodice Aco Franc Šuštar, župan občine Škofljica Ivan Jordan in župan občine Idrija Tomaž Francelj, in sicer:*

- v luči reševanja izzivov zelenega prehoda se predlaga, da je do sredstev Sklada za pravičen prehod upravičeno tudi idrijsko območje, ki je zaradi pretekle rudarske in industrijske dejavnosti okoljsko zelo obremenjena;
- glede na razpoložljivost evropskih sredstev za bolnišnično zdravstveno dejavnost se predlaga pospešitev aktivnosti za realizacijo projekta za regijsko bolnišnico na Gorenjskem;
- ob zagotavljanju sredstev za izvajanje energetske sanacije šolskih in predšolskih stavb se predlaga, da Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport prek javnih razpisov spodbuja tudi prenovo šolskih kuhinj, ki morajo izpolnjevati visoke standarde za prehrano najmlajših;
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport naj čim prej ponovno objavi javni razpis za zbiranje predlogov za sofinanciranje investicij v novogradnje športnih dvoran in novogradnje ali rekonstrukcije športnih bazenov in pripadajoče bazenske tehnike, ki je bil v luči epidemije koronavirusa aprila 2020 razveljavljen;
- predlaga se zagotavljanje nepovratnih sredstev za prenovo objektov kulturne dediščine in vlaganja v žičnice;
- predlaga se sprememba zakonodaje glede ukinitve služnostnih pravic na javnem dobrem, saj po trenutni razlagi zakonodaje služnostna pravica prevlada in je nadrejena lastninski pravici.

V)

Na podlagi predstavitev in razprave predstavnikov kohezijske regije Zahodna Slovenija so bili oblikovani naslednji

z a k l j u č k i:

1. Udeleženci posveta izpostavljajo dosežek predsednika Vlade in njegove ekipe, ki je v okviru sprejetega dogovora EU o večletnem finančnem okviru 2021–2027 uspešno

zagovarjala razvojne potrebe Slovenije in v okviru tega izpogajala dodatnih 350 mio evrov za Zahodno kohezijsko regijo, ki pa bo navkljub temu v prihodnje upravičena do bistveno manj evropskih sredstev kot v iztekajoči finančni perspektivi. Projekcija sredstev evropske kohezijske politike za prihodnje programske obdobje namreč kaže, da bo Zahodna Slovenija upravičena do približno 40 % manj sredstev iz naslova ESRR in ESS.

2. 15 % sredstev Evropskega sklada za regionalni razvoj in Evropskega socialnega sklada naj se prerazporedi na Zahodno kohezijsko regijo. S predlagano razporeditvijo sredstev bi se približali razmerju 40 : 60 v korist Vzhodne kohezijske regije iz aktualnega programskega obdobja.
3. Ob zaskrbljenosti zaradi znižanja stopnje sofinanciranja upravičenih stroškov za investicije, ki se financirajo iz ESRR in ESS, na zgolj 40 % za Zahodno kohezijsko regijo, in zavedanju, da je to predmet zakonodaje EU in je ni moč spreminjati, se pozitivno ocenjuje napoved predsednika Vlade in resornega ministra, da bo Zahodni kohezijski regiji zagotovljeno nacionalno sofinanciranje upravičenih stroškov z namenom izenačitve stopnje sofinanciranja tovrstnih stroškov v obeh kohezijskih regijah. Če država ne bi prisluhnila opozorilom in z nacionalnimi sredstvi izboljšala stopnje sofinanciranja ter posebne pozornosti namenila najbolj ogroženim območjem, bi prišli do takšnih absurdnih situacij, da bi bile bolj razvite občine iz Vzhodne kohezijske regije upravičene do več sredstev in do višje stopnje sofinanciranja upravičenih stroškov kot manj razvite občine Zahodne kohezijske regije.
4. Z vidika varnosti sredstev, izvedljivosti in večje ekonomske učinkovitosti se predlaga enoten operativni program za izvajanje evropske kohezijske politike v Sloveniji v obdobju 2012–2027. Glede na izkušnje aktualne finančne perspektive en operativni program zagotavlja večjo varnost sredstev, saj se periodično preverjanje doseganja mejnikov uspešnosti izvaja na ravni celovitega operativnega programa.
5. Za zagotovitev takojšnjega in učinkovitega črpanja evropskih sredstev v novem programskem obdobju in v izogib težavam, kakršne smo v preteklosti imeli s sistemom ISARR ali e-MA, je nujno pravočasno preveriti in nadgraditi informacijski sistem. Morebitna sprememba sistema izvajanja kohezijske politike s prehodom iz enega v več operativnih programov bi zahtevala večje prilagoditve informacijskega sistema. To pa bi prineslo dodatna tveganja za uspešno črpanje evropskih sredstev, še posebno na začetku novega programskega obdobja, ko se nekaj časa hkrati izvaja in intenzivno črpa sredstva tekoče in nove finančne perspektive.
6. V primeru več programov na ravni kohezijskih regij bi morebitna zahteva za izpolnjevanje omogočitvenih pogojev na ravni posamezne kohezijske regije (npr. priprava strategije pametne specializacije za kohezijsko regijo Zahodna Slovenija) predstavljala izjemen izziv, tudi v luči zgolj volonterskega delovanja razvojnih svetov kohezijskih regij s skromno administrativno podporo resornega ministrstva.
7. Ključni kazalnik razvitosti kohezijskih regij, ki je osnova za dodeljevanje sredstev evropskih kohezijskih skladov, je bruto družbeni proizvod (BDP) na prebivalca. Na tej podlagi bo v prihodnjem programskem obdobju Zahodna kohezijska regija v družbi bolj razvitih, Vzhodna kohezijska regija pa v družbi manj razvitih evropskih regij.

Primerjava BDP na prebivalca v odstotkih povprečja EU-27 v obdobju 2008–2017 ne izkazuje jasnega trenda povečevanja razlik med kohezijskima regijama. Hkrati Slovenija v evropskem kontekstu velja za eno od držav z najmanjšimi regionalnimi razlikami. Ob tem je treba opozoriti na pomanjkljivost omenjenega kazalnika, ki odraža zgolj gospodarsko aktivnost in zanemari okoljsko in socialno dimenzijo, hkrati pa nanj močno vplivajo dnevne delovne migracije. Zato so tudi na evropski ravni močne pobude za uporabo drugih, za merjenje kakovost življenja ljudi v regijah, primernejših kazalnikov, kot je razpoložljiv dohodek gospodinjstev. Ta kaže, da so razlike med slovenskimi razvojnimi regijami zanemarljive in da sta razvojni regiji z najvišjim razpoložljivim dohodkom iz Vzhodne kohezijske regije. Koeficient razvitosti občin 2020–2021 kaže na veliko heterogenost v razvitosti znotraj Zahodne kohezijske regije. V vsaki od razvojnih regij so podpovprečno razvite občine (npr. Komen, Bovec, Jezersko, Velike Lašče). Vrsta slabše razvitih občin je zaradi umeščenosti v statistično razvitejšo Zahodno kohezijsko regijo tako ujetnica stopnje razvitosti, saj jim je onemogočen dostop do večjega obsega evropskih sredstev, ki bi jim pripadal, če bi bile v statistično manj razviti Vzhodni kohezijski regiji. In obratno - najnovejši podatki npr. kažejo, da je med mestnimi občinami v Sloveniji najbolj razvita mestna občina Novo mesto iz manj razvite Vzhodne kohezijske regije. Veliko razvojno heterogenost kohezijske regije kažejo tudi številni drugi kazalniki, kot sta npr. indeks staranja in stopna delovne aktivnosti. Demografsko najbolj ogrožena območja v Sloveniji so severna Primorska - Posočje in deli Gorenjske. Ko gledamo od daleč, se razvojne specifikke znotraj kohezijske regije izgubijo v zapletenih indikatorjih in statističnih povprečjih.

8. Ohranijo naj se teritorialni mehanizmi aktualne finančne perspektive: dogovori za razvoj regij, celovite teritorialne naložbe (CTN) in CLLD – lokalni razvoj, ki ga vodi skupnost. Ob tem se podpira uvajanje morebitnih novih instrumentov, ki lahko dopolnijo osnovne tri mehanizme. Z dosedanjim izvajanjem dogovorov za razvoj regij so bile pridobljene številne izkušnje, ki jih lahko izkoristimo za pripravo tega uspešnega instrumenta tudi v prihodnjem programskem obdobju.
9. V programskem obdobju 2021–2027 naj se zagotovi nacionalno sofinanciranje projektov evropskega teritorialnega sodelovanja, kot je bilo to že vzpostavljeno v obdobju 2007–2013. Slovenija je v iztekajoči finančni perspektivi ena redkih držav članic, ki tovrstnega sofinanciranja ne pozna, to pa akterjem otežuje dostop do izvajanja projektov teritorialnega sodelovanja.
10. Ob imenovanju predstavnikov Slovenije v evropski Odbor regij in v druga mednarodna telesa naj se zagotovi uravnotežena zastopanost predstavnikov obeh kohezijskih regij. S tem bi Zahodna kohezijska regija dobila enakovredne možnosti uveljavljanja mnenj in zastopanja razvojnih potreb na ravni EU.
11. V proces programiranja in oblikovanja strateških dokumentov države naj se vključijo tudi predstavniki kohezijskih regij, ki lahko z vidika »od spodaj navzgor« in na podlagi bogatih izkušenj s terena pomembno prispevajo k njihovi kakovostnejši vsebini.
12. Medtem ko so bila doslej evropska sredstva z razvojnega vidika izjemno pomembna - regionalni razvoj že več kot desetletje temelji na sredstvih evropske kohezijske politike. Tudi Evropska komisija in OECD ugotavljata, da je Slovenija v skupini držav,

kjer je velik delež javnih investicij financiran z evropskimi sredstvi – dostopnost evropskih sredstev pa se bo dolgoročno postopoma slabšala, zato bo treba čim prej okrepiti regionalno politiko z zagotovitvijo sistemskih in dolgoročnejših razvojnih sredstev v državnem proračunu. Poleg finančne stabilnosti je treba zagotoviti tudi dolgoročno zakonsko in kadrovsko stabilnost za razvoj vseh slovenskih regij.

13. V zvezi z očitki o slabšem črpanju sredstev iz naslova dogovorov za razvoj regij, s katerimi se uresničujejo regionalni razvojni programi v programskem obdobju 2014–2020, velja opozoriti, da so zamude posledica nepravočasnega sprejemanja odločitev na državni ravni, saj se regionalni razvojni programi pripravljajo v skladu z dinamiko sprejemanja programskih dokumentov na državni ravni. Ker so bila sredstva za izvedbo dogovorov za razvoj regij dodeljena šele 2017, so se slednji začeli izvajati bistveno kasneje kot drugi teritorialni instrumenti. Ob tem se je treba tudi zavedati zahtevnosti projektov, ki jih spremljajo dolgotrajni postopki pridobivanja nepremičnin ali soglasij soglasodajalcev (npr. ARSO, Slovenske železnice, itd.). Na podlagi navedenih težav se apelira, da država odigra aktivnejšo vlogo pri urejanju odprtih vprašanj. Med drugim se predlaga podaljšanje rokov za podajo vlog na Ministrstvo za infrastrukturo in Ministrstvo za okolje in prostor, pri čemer ta ukrep ne bi ogrozil izvedbe projektov do konca 2022. Projekti, vezani na Ministrstvo za infrastrukturo, so sicer enostavni za izvedbo, so pa izjemno zahtevni za pripravo. Pri projektih, za katere so odgovorni na Ministrstvu za okolje in prostor, pa se izvajalci soočajo s spremembo predpisov aglomeracij in posledično nezmožnostjo pravočasne oddaje vlog. Konkretna težava imajo na območju gorenjskih občin (Kranj–Bohinj in Kranj–Kranjska Gora), kjer se soočajo z ovirami na državnih odsekih kolesarskega omrežja. S težavami se soočajo tudi v občini Škofljica, kjer je železniška proga umeščena v Naturo 2000, ob njej pa že več desetletij poteka cesta, na delu katere se želi urediti kolesarska povezava. Ker Slovenske železnice pogojujejo soglasje z odklikom trase kolesarske povezave, kar pa je zaradi neposredne bližine naselja neizvedljivo, občina kljub zaključeni finančni konstrukciji ne uspe urediti dokumentacije.
14. V prihodnjem programskem obdobju naj se razmisli o zagotovitvi sredstev za pripravo projektov - tehnično pomoč za zaposlitve strokovnih sodelavcev, ki bodo koordinirali različne nosilce in pripravili ter izvedli strokovni in finančni del zahtevnih projektov, saj je to zagotovilo za uspešno pridobivanje in črpanje evropskih sredstev.
15. Predstavniki Zahodne kohezijske regije izpostavljajo pomen solidarnosti pri razporejanju ustreznih razvojnih sredstev znotraj države. V okviru koncepta financiranja občin so občine Zahodne kohezijske regije prek zbrane dohodnine in finančne izravnave občin od 2008 naprej izkazovale solidarnost prek prerazporeditve presežka v manj razvita območja Vzhodne kohezijske regije in na ta način prispevale k skupnemu razvoju države. Ta koncept prerazporejanja sredstev je lahko tudi argument za iskanje primernih rešitev tako znotraj posameznih regij kot tudi države.
16. Znotraj razvite Zahodne kohezijske regije so številna območja oz. občine, ki so sicer statistično bolj razvita (indeks razvitost večji od 1), vendar so dejansko daleč od tega, saj prebivalci nimajo dostopa niti do osnovne infrastrukture (vodooskrba, kanalizacija). S tega vidika in ob finančni podhranjenosti občin je zato nujno v luči ukrepov za zeleni preboj v prihodnjem programskem obdobju z evropskimi sredstvi omogočiti gradnjo kanalizacije (tudi v aglomeracijah pod 2000 PE).

17. V načrtu razvojnih programov kot delu državnega proračuna je opredeljenih več investicij, ki sovpadajo z občinskimi investicijami. Tak primer so regionalne ceste, ki jih gradi država, v njihovem koridorju pa občine gradijo kanalizacijo. Če bo gradnja kanalizacije podkrepjena z evropskimi sredstvi, je nujno tovrstne projekte v luči večje učinkovitosti in hitrejše realizacije čim prej medresorsko uskladiti med Ministrstvom za infrastrukturo, Ministrstvom za okolje in prostor ter upravičeno občino.

* * *

Komisija za lokalno samoupravo in regionalni razvoj ter Interesna skupina lokalnih interesov, na podlagi seznanitve z zaključki posveta in razprave članov komisije in interesne skupine, predlagata Državnemu svetu, da ob seznanitvi z zaključki posveta sprejme naslednji **sklep**:

Državni svet na podlagi prvega in drugega odstavka 97. člena Poslovnika Državnega sveta poziva Vlado Republike Slovenije, da zaključke posveta *Večletni finančni okvir 2021–2027 in razvoj kohezijske regije Zahodna Slovenija* prouči in se do njih opredeli.

* * *

Za poročevalca na seji Državnega sveta je bil določen državni svetnik Dušan Strnad.

Sekretarka
Meta Štembal, l.r.

Predsednik
Dušan Strnad, l.r.